

do libro Regum : *Spiritus Domini locutus est per me, et sermo ejus per linguam meam.* Et in Actis Apostolorum tota Ecclesia dicit : *Domine, qui Spiritu sancto per os patris nostri David, pueri tui, dixisti, Quare fremuerunt gentes.* Itaque David laudes suas, non ut laudes suas, sed ut beneficia gratiæ Dei Spiritu sancto inspirante, vere scripsit, cum ait : *Misericordiam et judicium cantabo tibi, Domine;* hoc est : Ad laudem, Deus, et ad instructionem principum, quod tu elegeris, cantabo misericordiam, et justitiam, ad quas revocari possunt omnes virtutes, quæ sunt principibus omnibus ad bene regendos populos necessaria. Cantabo autem tibi, quia dona tua sunt, in quocumque principe inveniuntur : tua enim gratia principes boni misericordes sunt, sed non iniusti, sed non crudeles. *Psallam, et intelligam in via immaculata, quando venies ad me,* id est : Canam non sola voce, sed etiam per instrumentum musicum, quando veneris ad me, Spiritu sancto tuo, inspirans mihi viam immaculatam, quæ consistit in misericordia, et justitia. *Universæ enim viæ Domini, misericordiæ et veritatis;* quæ eadem cum justitia est. *Perambulabam in innocentia cordis mei, in medio domus meæ.* Hic jam incipit David explicare laudabiles mores suos, ut ceteri imitentur, tum successores, tum subditi. Ad hoc enim principes in sublimi loco sedent, ut tamquam lucernæ in candelabro posite, omnibus luceant. Ac primum declarat, qualis fuerit in oculis Dei, qui videt etiam in abscondito : deinde qualis fuerit publice in oculis hominum. *Perambulabam, inquit, in innocentia cordis mei :* id est, perambulabam viam hujus presentis vite, conservans in primis cordis innocentiam, nihil cogitans, et nihil appetens, contra legis divinæ mandata : ne forte cor meum vitiosis cogitationibus, vel desideris inquinarem. Atque id faciebam etiam *In medio domus meæ,* in penetralibus videlicet, ubi nemo erat qui me reprehendere posset. Multi enim in foro, et in plateis modeste, ac moderate se gerunt, sed in penetralibus domus fræna libidinis laxant. Quanta igitur, et quam severa disciplina Davidis erat, qui etiam in penetralibus domus suæ, et in ipso corde, ubi solus Deus videt, innocentiam custodiebat? et credibile est ab ipso didicisse filium ejus Salomonem qui scripsit, *Omnis custodia serva cor tuum, quoniam ab ipso vita procedit.* Neque contentus David

innocentia interiore, addit : *Non proponebam ante oculos meos rem injustam : facientes prævaricationes odii.* Hæc enim pertinent ad innocentiam oculorum, et manuum. Avertebat enim magna diligentia oculos David ab omni spectaculo vitioso, a ludis illicitis, a choreis impudicis, ab omni aspectu rerum, quæ mentem inquinare possent : sed præcipue avertebat oculos ab omni injustitia, a muneribus, quæ excæcarent oculos sapientium, contractibus usurariis, ab omni negotiatione injusta : nec solum ipse leges divinas prævaricari nolebat : sed omnes subditos suos, quos prævaricatores noverat, odio habebat, et si quo modo poterat, eos a prævaricatione compelescebat. Addit postea : *Non adhesit mihi cor pravum, declinantem a me malignum non cognoscebam.* Tanta videlicet erat in populo sanctitatis opinio de rege Davide, ut improbi ad eum accedere non audebant. Magna laus principis, cui deceptorum, assentatorum, lenonum, atque alii scelerati homines appropinquare non audent. Non adhesit mihi, inquit, homo pravi cordis, et nequam : noverant enim omnes, a me non diligere facinorosos : *Declinantem a me malignum non cognoscebam.* Sic enim erant omnibus notum me non delectari societate improborum, ut per se declinarent improbi a consortio meo, etiam me nesciente. *Detrahentem secreto proximo suo, hunc persequabar.* Alia virtus plane regis hic aperitur, in qua mirifice lucent misericordia et judicium. Sæpe enim in aulis principum regnat livor, et invidentia; inde multi exsurgunt detractores, vel adulatores, qui detrahendo eiciunt competitores, et adulando occupant eorum loca. Sed David rex sapiens, et justus, detrahentes secreto proximis suis : non solum non audiebat, sed persequabatur, et ex aula eiciebat. Addit : *Superbo oculo, et insatiabili corde, cum hoc non edebam.* Non enim solos detractores, sed etiam superbos, et cupidos, David detestabatur : nihil enim tristius accidere populis potest, quam si ministri regum superbi, aut avari sint. Abutuntur, qui ejusmodi sunt, publica potestate ad explendas cupiditates proprias, non sine magno detrimento populorum. David igitur ad mensam suam non admittebat, tamquam domesticos, et familiares, homines elatos, atque superbos, neque homines cupidos, qui opibus expleri nequeunt. *Oculi mei ad fideles terræ, ut sedent mecum : ambulans in via immaculata, hic mihi ministrabat.* Explo-

sis a convictu, et familiaritate, vel ministerio suo detractoribus, superbis, et avaris; eligebat, et admittebat solos fideles, et probos. Sæpe enim accidit, ut principes sic delectentur fidelitate ministrorum, quos utiles experiuntur vectigalibus et gazis suis; ut facile tolerant multa alia illorum vitia. Non sic David rex sanctus, sed conjunctam volebat esse ministris suis fidelitatem cum probitate, et probitatem cum fidelitate. Nolebat enim amicos habere, quos inimicos Domini sui esse non ignorabat : et qui sic diligenter conservarent regias opes, ut simul flagitiis suis perderent animas proprias; et malo exemplo perderent animas populorum. Ideo subjungit : *Oculi mei ad fideles terræ, quærendos videlicet, et eligendos :* sed simul eos, qui ambulantes in via immaculata, id est, qui fidelitatem cum probitate conjungunt : hos ad ministrandum mihi semper deligebam. Denique addit : *In matutino interficiebam omnes peccatores terræ, ut disperderem de civitate Domini omnes operantes iniquitatem.* Concludit Psalmum demonstrans zelum suum in purganda civitate Dei : in qua purgatione faciebat misericordiam, et judicium : misericordiam erga bonos cives, liberans eos ab oppressionibus impiorum; et judicium erga malos, debitis poenis eos afficiens. Dicit autem in matutino, se hoc judicium exercuisse, id est, in ipso principio erumpentium malorum, antequam radices figant. Nam ubi mala crescendo invaluerunt, vix magno labore eradicari possunt. Dicit autem se disperdere voluisse omnes peccatores terræ, omnes, inquam, qui mortem merebantur, et quibus vita concedi non poterat sine periculo innocentium. Quando enim e contrario non possunt omnes peccatores disperdi, nisi cum eis multi pereant innocentes; tunc parcendum est etiam impiis, ne simul cum illis pereant juxta parabolam zizaniorum, in qua Dominus ait : *Sinite utraque crescere, ne forte eradicantes zizania, eradicetis simul et triticum.*

Neque solæ virtutes regie, misericordia, et justitia in Davide nostro mirifice refulerunt : sed etiam pietas, et charitas in Deum tanta, quanta vix in probatissimis Sacerdotibus, et perfectis monachis, Evangelio coruscante, inveniri poterit. Et tamen hic magnus vir non in templo Domini, ut Samuel, neque in desertis locis habitabat, ut Sanctus Joannes Baptista, et nostri Paulus, et Antonius; sed aulam regiam tenebat, opibus abundabat,

uxores et filios multos habebat, exercitum armatum ducebat, urbes oppugnabat, ut caperet, et captas evertibat : et tamen sic erat addictus colloquiis divinis, et orationi, ut septies in die laudes diceeret Domino, et media nocte surgeret ad confitendum Domino : et cantica illa spiritualia tam multa, et tam pia scriberet, quæ fontes lacrymarum producent : quæque jam per omnes Ecclesias suavissime concinuntur : ut factus jam sit David magister omnium Ecclesiarum, et monasteriorum.

Quid jam dicam de amore ejus in Deum, et de contemptu mundi hujus? Ita prorsus amor divinus cor ejus occupaverat, ut diceret : *Tibi dixit cor meum, exquiram te facies mea, faciem tuam, Domine, requiram.* Item, *Quam magna multitudo dulcedinis tuæ, Domine, quam abscondisti timentibus te?* Item, *Gustate, et videte, quoniam suavis est Dominus.* Item : *Sititit anima mea ad Deum fortem, vivum, quando veniam, et apparebo ante faciem Dei?* Item : *Renovi consolari anima mea : memor fui Dei, et delectatus sum.* Item : *Quid mihi est in carbo, et a te quid volui super terram? Deus cordis mei, et pars mea Deus in æternum.* Item : *Lætifica animum servi tui, quoniam ad te, Domine, animum levavi; quoniam tu, Domine, suavis et mitis, et multa misericordiæ omnibus invocantibus te.* Item : *Ego vero delectabor in Domino.*

Addidit quoque David ad amorem erga Deum, pietatem et religionem erga ea, quæ Dei sunt, et præparavit, quæ ad templum magnificentissimum ædificandum necessaria esse videbantur, thesauros immensos. Sic enim legitur in libro prioris Paralipomenon cap. xxii. *Ecce ego, inquit, in paupertate meæ præparavi impensas domus Domini auri talenta centum, millia; et argenti mille millia talentorum : æris vero, et ferri non est pondus : vin citur enim numerus magnitudine : ligna, et lapides præparavi ad universa impendia.* Ecce in quos usus David thesauros congestit suos : non in voluptates suas, vel gloriam suam, sed in obsequium Domini Dei sui. Neque vero solum amabat Dominum David ex toto corde suo : sed etiam despiciebat omnia quæ extra Deum sunt, ut plane inania, nihil solidi, et veri boni in se habentia : quod ex toto Psalmo tricesimo octavo intelligi potest. *Ecce, inquit, mensurabiles posuisti dies meos, id est, brevissimos, qui quasi palmo uno mensurari possint.* Et : *Verumtamen universa vanitas omnis homo vivens.* Et : *In imagine per-*

transit homo, sed et frustra conturbatur. Theaurizat et ignorat, cui congregabit ea. Et: *Ta-bescere fecisti, sicut araneam animam meam.* (Aranea enim laborat in texenda tela, ut capiat muscas; et ipsa interim exsiccatur, et consumitur.) Denique addidit: *Advena ego sum, et peregrinus, sicut omnes patres mei.* In quem locum Sanctus Joannes Chrysostomus scribens exclamat, «Jure admirandus est Magnus David, qui in regno, opibus et potentia, se ipse appellat inquilinum, et viatorem; ut qui prosperitati non fideret: revera enim sum hæc verba plena sapientia.» Neque solum Deus sed etiam proximum sic ardentem diligebat David, ut pro eo vitam suam exponere paratissimus esset. Cum aliquando sævissima pestis grassaretur in populum, clamavit David ad Deum: *Ego sum, qui peccavi, ego qui inique egi: isti qui oves sunt, quid fecerunt? vertatur, obsecro, manus tua contra me, et contra domum patris mei.* Hæc nimirum est illa perfecta charitas, de qua loquitur Apostolus Joannes, dicens: *In hoc cognovimus charitatem Dei, quoniam ille animam suam pro nobis posuit; et nos debemus pro fratribus animas ponere.*

Insignis quoque fuit patientia et humilitas Davidis, tum etiam cum rex esset. Nam cum fugeret Absalonem filium, qui ut regnum patri eriperet, cum ingenti exercitu adversus eum veniebat: accidit, ut vir quidam nomine Semei, malediceret regi, dicens: *Egredere, egredere vir sanguinum, et vir Belial: et projiciebat lapides contra David; cumque unus ex ducibus David vellet con-surgere adversus eum, mortemque illi comminaretur, compescuit David militem suum, dicens: *Dimitte eum ut maledicat, si forte respiciat Deus afflictionem meam; et reddat mihi bonum pro maledictione hac hodierna.* Sic David humiliter passus est, ut vir privatus pergere maledicendo, et lapides contra se jaciendo, quamdiu voluit, etiam si facillime posset per unum ex militibus suis, eum de medio tollere. Et cum postea David ex prælio victori redeunti, idem Semei occurrisset, et veniam petisset, facillime impetravit. Et quid mirum si veniam impetravit a rege mitissimus, et patientissimus, de quo scriptum est: *Memento, Domine David, et omnis mansuetudinis ejus?**

Porro mansuetudinis, et patientiæ soror, vel mater est humilitas: quarum virtutum magistrum, ac doctorem se proficitur Christus dicens: *Discite a me, quia mitis sum, et*

*humilis corde.* Atque ea causa mihi esse videtur, cur David in Psalmo quodam humilitatem suam apertissime prædicaverit, quasi glorians, ea se virtute præditum ex insigni dono Dei fuisse, quam, ut Propheta eximius prænoscebat, in Christo, Filio suo secundum carnem, primum locum habituram. *Domine, inquit humilis David, non est exaltatum cor meum, neque elati sunt oculi mei.* Audacter hoc dicit ad eum, qui scit eum vera dicere, et ædem fiducia adjungit: *Neque ambulavi in magnis, neque in mirabilibus super me.* Ac ne forte homines non facile crederent, in tanto rege locum tantæ humilitatis esse potuisse: addit juramentum dicens: *Si non humiliter sentiebam, sed exaltavi animam meam: sicut ablaectatus est super matre sua, ita retributio in anima mea.* Tremendum juramentum, si intelligatur per experimentum: quoniam gravis sit poena, privatio lactis divini, hæc enim sententia hujus loci esse videtur, sicut infans, recens amotus a lacte, manet in sinu, vel super genua matris suæ mæstus et plorans; quia privatus est dulcedine lactis, quæ pro illo tempore summæ delitiæ illius erant: sic anima mea privatur dulcedine visitationis divinæ, quæ mea purissima, ac solæ delitiæ sunt, si spiritus superbiæ in anima mea locum illum habet. Quorsum autem hæc declaratio humilitatis regiæ tendat, intelligi potest ex conclusione Psalmi, quæ est: *Speret Israel in Domino ex hoc nunc, et usque in sæculum;* hæc enim est sententia horum verborum: si ego rex et Propheta non me efflere a deo propter potentiam, et sapientiam, neque de me ipse præsumo, sed omnem spem meam in Deo collocatam habeo: certe par est ut populus meus non in viribus suis confidat; sed speret in Deo in omni tempore tam præsentem, quam futuro.

Restat ex rebus gestis Davidis, peccatum ejus et penitentia: quia enim multo plures sunt reges, qui egent exemplis penitentiae, quam innocentiae: ideo placuit Deo, ad multorum principum salutem, permittere, ut hic singularis ejus amicus, et vir plane secundum cor ejus, in grave peccatum aliquando laboretur, et per seriam penitentiam cito resurgeret: et peccatum ejus, ac penitentia litteris publicis scriberetur, et per omnes provincias legeretur, et cantaretur, et ad memoriam sæculorum omnium mandaretur. Igitur peccavit David sanctus peccatum grande, adulterium videlicet cum

homicidio conjunctum. In quo peccato multæ deformitates numerari possunt. Una ex numero personarum, quas offendit, quæ plurimæ sunt, offendit enim David primo Uriam, militem suum fidelissimum, cui uxorem et vitam eripuit; deinde offendit Bersabeam, quam ad peccatum adulteri provocavit, et spiritualiter interfecit: tum offendit uxores proprias, quibus fidem non servavit; præterea offendit populum universum; imo etiam infideles ipso exemplo pessimo. Quod notavit Propheta Nathan, cum ait: *Blasphemare fecisti inimicos nomen Domini.* Denique offendit Deum, cujus leges aperte prævaricatus est, videlicet, *Non occides, et Non machaberis.* Deinde gravitas peccati Davidis cognosci potest ex circumstantiis personarum. Nam offendit David Uriam primo innocentem; secundo fidelissimum; tertio qui tum Davidi militabat; quarto quia uxorem ejus pollueret per adulterium, quasi puniendum censeret, quia injuriam acceperat; quinto quia ipsum eundem ministrum suæ mortis esse voluit, dans ei litteras, quibus cædes ipsius contineretur; sexto quia cum scripsit ad Joab Ducem militiae, ut Uriam interficendum curaret; existimari voluit, eum magi criminis reum, et eo modo famam ejus maculavit. Sed ingratitude erga Deum, præcipua causa est magnitudinis peccati Davidis. Deus enim in Davidem omnia fere dona, et privilegia contulit quæ in hominem conferri posse videntur. Eum siquidem Deus ex pauperculo ovium pastore fecit regem magnum, Prophetam eximium, imperatorem felicissimum; donavit prudentiam, robore, pulchritudine; cumulavit divitiis, proliis, denique rebus omnibus, quæ in terris desiderari possunt. Adjecit ad hæc omnia David quod non continuo respuit, sed hæsit in ceno peccati multos menses; jam enim natus erat filius ex adulterio, quando primum David respiscere cepit; et nisi Deus, singulari beneficio gratiæ suæ, misisset ad eum Nathan Prophetam, diutius fortasse in luto peccati volutatus esset. Hæc tanta peccati gravitas, hominis alioqui tam pii, in Scripturis tam accurate exponitur, ut nullus desperet, sed omnes ad penitentiam, eamque seriam primo quoque tempore revertantur.

Alterum peccatum Davidis in Scriptura sancta narratur, quod numerari voluerit homines ad bellum idoneos in universo regno suo. Sic enim legitur in secundo libro Re-

gum: *Et addidit furor Domini irasci contra Israel, commovique David eis dicentem: Vade, numera Israel, et Judam; et menta sunt de Israel octingenta milia virorum fortium, qui educerent gladium; et de Juda quingenta milia bellatorum: percussit autem cor David eum, postquam numeratus est populus, et ait David ad Dominum: Peccavi valde in hoc facto, sed precor, Domine, ut transferas iniquitatem servi tui, quia stulte egi nimis.* Et mox adfuit Gad Propheta, qui nomine Dei dedit optionem David, ut eligeret in penam illius peccati, vel septem annos sterilitatis terræ; vel tres menses infelicis belli; vel tres dies pestis crudelissimæ: elegit autem David tres dies pestis. Ista numeratio potuisset videri sine culpa; cum Deus ipse in libro Numeri jussisset numerari omnes tribus Israël. Sed penitentia David, et ira Dei, per Gad Prophetam manifestata, et penitentia imposita, satis aperte indicat, et regem, et populum peccasse, timore superbiæ, vel saltem inanis gloriæ, ob tam ingentem numerum virorum fortium, in regno alioqui non amplissimo; sed constat etiam, magis fuisse peccatum populi, quam regis. Id quod intelligi potest tum ex illis verbis: *Et addidit furor Domini irasci contra Israel; commovique David in eis dicentem: Vade numera Israel, et Judam;* tum ex poena subsecuta, ex peste videlicet, quæ personam regis non attigit; et de populo sustulit septuaginta milia virorum. Atque hæc de peccatis David; quæ in sacris litteris manifestantur. Nunc penitentiam cognoscamus.

Primum igitur humilitas, et mansuetudo cognosci potuit, ex eo quod enim Nathan Propheta Davidem reprehendisset nomine Dei, ac dixisset: *Hæc dicit Dominus Deus Israel. Quare contempsisti verbum Domini, ut faceres malum in conspectu meo? Uriam Hethæum percussisti gladio et uxorem illius accepisti in uxorem tibi. Quamobrem non recedet gladius de domo tua usque in sempiternum; et tollam uxores tuas, et dabo proximo tuo; et dormiet cum uxoribus tuis in oculis solis hujus. Tu enim fecisti abscondite, ego autem faciam verbum istud in conspectu omnis Israël, et in conspectu solis.* Ad hæc David neque negavit, neque factum excusavit, neque eum indignatione repulit nunquam illum: sed ait: *Peccavi Domino. Et quoniam Deus, qui scrutatur corda, vidit, vocem illam ex vera et profunda contritione protulisse, respondit ei, per eundem Prophetam: Domine,*

nus quoque transtulit peccatum tuum, non morieris.

Sed David, non contentus hoc Prophetae responso, insituit omnes partes vere penitentiae adimplere; partes vere penitentiae, hae praecipue esse videntur: contritio cordis, confessio oris, satisfactio per opera penitentiae, ac demum patientia in adversis, quando praesertim satis constat, immitti illa a Deo, ut per eorum tolerantiam peccata admissa purgantur. In his omnibus exemplar exitimium vere penitentium videtur fuisse David. Nam de contritione cordis, de qua testatur idem Propheta dicens: *Sacrificium Deo spiritus contribulatus, cor contritum et humilitatum, Deus, non despicies*; testantur flumina lacrymarum, quae ipse fudit. Nam in Psalmo sexto dicit: *Laboravi in gemitu meo, lavabo per singulas noctes lectum meum, lacrymis meis stratum meum rigabo, et apertus in Psalmo centesimo decimo octavo: Exitus aquarum deduxerunt oculi mei, quia non custodierunt legem tuam*. Quamvis enim hunc locum ego exposuerim alias cum Theodoro, et Eutyrio de setu pro peccatis aliorum; tamen majori ratione possunt nunc exponere cum Sanctis Patribus, Ambrosio, Hieronymo, et Augustino de peccatis propriis ipsius Davidis, et in specie de peccato cum uxore Uriae, de quo nunc agimus. *Exitus, inquit, aquarum deduxerunt oculi mei, quia non custodierunt legem tuam, ipsi oculi mei, quando uxorem alienam concupierunt*. Notant autem sancti Patres per exitus aquarum non significari guttas aliquas lacrymarum, sed rivus ingentes, sive potius flumina, vel, ut loquitur Sanctus Ambrosius, «continuum quoddam, et jugo profuvium lacrymarum.» Sic nimirum diluuntur peccata, sic placatur Deus; non ut multi faciunt, qui mortem filiorum, aut conjugum flumine lacrymarum delere norunt; mortem animae propriae, ne una quidem lacrymula plangere possunt. Et tamen verum est quod Veritas dicit: *Quid prodest homini si universum mundum lucretur, animae vero suae detrimentum patiatur?*

Neque vero sanctus David solis lacrymis dolorem suum expressit; sed etiam libera confessione; neque solum Propheta Nathan dixit: *Peccavi Domino*; sed palam in oratione clamavit: *Miserere mei, Deus, secundum magnam misericordiam tuam*; et: *secundum multitudinem miserationum tuarum dele iniquitatem meam*. Amplius lava me ab iniqui-

tate mea, et a peccato meo munda me. Quoniam iniquitatem meam ego cognosco, et peccatum meum contra me est semper; et similia in multis psalmis leguntur. Neque ignorabat David, hunc Psalmum cum ceteris in toto orbe terrarum usque ad mundi consummationem esse legendum; et titulum ejus futurum, *Quando intravit David ad Bethsabee*. Itaque peccati confessio in Davidis penitentia non desideratur.

Porro de jejunio, et oratione nulla dubitatio esse potest, quin crebra ista fuerint apud Davidem post hoc peccatum patratum. Nam si in Psalmo tricesimo quarto de ipso dicit: *Induebam me cilicio, et humiliabam in jejunio anamam meam*; certe id fecit, cum pro hoc maximo peccato satisfacere Deo voluit. Sanctus Ambrosius, id quod legitur in libro secundo Regum, Davidem jacuisse in terra, jejunasse, et flevisse, quando filius ipsius ex adulterio catus aegrotabat ad mortem; non tam tribuit morti propinquas filii, quam peccato contra Deum patrato; sic enim loquitur in sermone septimo decimo super Psalmum centesimum decimum octavum. «Denique, inquit, filio in agritudine constituto, neque, cibum sumpsit, neque regium thronum, aut cubile conscendit; sed stratus in terra, jejuna ora lacrymis diluebat; non tam filii mortem, quam peccati penam in illo lavare desiderans.» Haec ille, qui rectissime judicavit, si potuisset Deum placare, ob ejus peccatum offensum; filium non fuisse moriturum; proinde non tam filii mortem redimere, quam Deum placare David illo suo jejunio, et humicubatione quaerebat.

Restat postrema penitentiae pars, quae in flagellis Dei aequo animo suscipiendis, et patientissime ferendis posita est. Deus enim filios suos peccantes severe in hac vita flagellat, non quia odit, sed quia diligit; nam et ipsis filiis longe utilis est, hic flagellis purgari, quam in alio saeculo hereditate privari. Sic enim loquitur Apostolus ad Hebraeos: *Quem diligit Dominus castigat; flagellat autem omnem filium, quem recipit. Quis enim filius quem non corrumpit pater? quod si extra disciplinam estis, cujus participes facti sunt omnes; ergo adulteri (id est adulterini) et non filii estis, id est, filii legitimi estis, ad quos solos pertinet hereditas*. Deus igitur, qui Davidem in filiis legitimis numerabat; flagellis gravissimis attrivit, praeter ea, quae ipse sibi sponte assumpserat, lacrymas, jejunia,

humicubationes, et alia id genus. Ac primum, quod per Nathan prophetam illi comminatus est, quod in ultionem homicidii Uriae, gladius, id est, mors violenta non exiret de domo ejus; ad litteram impletum est. Obiit enim continuo filius ex adulterio natus: deinde Ammon filius ejusdem Davidis, ab Absalone fratre occisus fuit; postea Absalon conspiravit contra patrem, et ejecit eum ex urbe regia; et ut majori injuria illum afficeret, publice expanso tentorio, incestavit uxores patris sui; quod Nathan futurum illi praedixerat: paulo post in praelio occiditur Absalon cum incredibili dolore patris; qui non tam inferum carnis, quam mortem aeternam animae considerabat, cum sciret illum perisse reum scelerum gravissimorum. His accessit exprobratio, et maledictio Semei, qui Davidem fugientem maledixit; et Scriptura loquitur, maledictione pessima, quasi usurpatorem alieni regni. Accessit denique fuga Davidis ex urbe sua regia; et fuga adeo repentina, ut coactus sit rex nudis pedibus, aperto capite, et flens per montem olivarum iter facere.

Haec sunt flagella, dura quidem, sed paterna, quibus Deus Davidem sanctum exercuit. Et quidem mortem tot filiorum patientissime tulit, ita ut intra se lugeret quidem, et sensum doloris ostenderet, sed absque murmurare, absque comminatione, absque signo ullo impatientiae, aut vindictae. De uxorum, sive concubinarum publica turpitudine a filio accepta nulla mentio facta est; nisi quod eas a sua consuetudine, ut equum erat, removet, et in locum unum conclusis, alimenta subministrari jussit, quod viverent. Exprobrationem, et maledictionem pessimi Semei, tulit summa animi aequitate, dum ipse viveret: sed quia res fuerat pessimi exempli, Salomonem, qui post eum regnaturus erat, admonuit ut pro sua sapientia, delictum illud non relinqueret impenitum. Quod ergo dixerat David, quando a Semei maledicebatur, *Deus praecipit illi, ut malediceret*; non sic accipiendum est, quasi maledictio Semei fuisset laudabilis, utpote a Deo

imperata; sed quod maledictio illa, quamvis falsa, et iniqua, a Deo permessa fuisset ad patientiam, et humilitatem servi sui Davidis exereendam. Ac ne quia forte miretur, quomodo poterit maledictio illa Semei esse a Deo mandata, et tamen iniqua, legat Sanctum Augustinum in libro de gratia, ex libero arbitrio, hunc nodum apertissime dissolvit.

Haebemus igitur Davidem Sanctum, magnis virtutibus praeditum, e a peccatis duobus, in qua, divina permissione, ob carnis fragilitatem lapsus fuerat, per veram penitentiam divina gratia sibi liberatum, ut Deus ipse testimonio suo saepe, ac saepius repetit, in sanctorum numerum singulari privilegio refulsisse videatur. Sic enim loquitur Deus, in libro Regum tertio de Salomone, cum idem esset senex: *Depravatum est cor ejus per mulieres, ut sequeretur deos alienos: nec erat cor ejus cum Domino Deo suo, sicut cor David patris ejus*. Item in eodem libro ad Hieroboam: *Non fuit, inquit, sicut servus meus David, qui custodivit mandata mea, et secutus est me in toto corde suo*. Item in libro eodem, de Abia rege: *Non erat, inquit, cor ejus perfectum cum Domino Deo suo, sicut cor David patris ejus*. Item in libro quarto Regum, de Amasia rege: *Fecit, inquit, rectum coram Domino, verumtamen non ut David pater ejus: adhuc enim populus immolabat, et adolebat incensum in excelsis*. Item in eodem libro, de Achaz rege: *Non fecit, inquit, quod erat placitum in conspectu Domini Dei sui, sicut David pater ejus*. Item in eodem libro, de Ezechia: *Fecit, inquit, quod erat bonum coram Domino juxta omnia quae fecerat David pater ejus*. Item in eodem libro de Josia: *Fecit, inquit, quod erat placitum coram Deo, et ambulavit per omnes vias David patris sui, non declinavit ad dexteram, sive ad sinistram*. Itaque videmus, Davidem sic laudari a Spiritu sancto in Scripturis sanctis, ac si fuisset Ideae optimi regis, ut illi essent boni, qui essent illi similes: illi mali, qui essent ei dissimiles. Regnavit David annis quadraginta, vixit annis septuaginta.

## VITA ET VIRTUTES

## S. EZECHIE REGIS

Ex regibus Hebræorum tres tantum invenio a Jesu Sidrach in libro sacro, qui Ecclesiasticus appellatur, absolute laudari, et quasi in sanctorum numerum referri, Davidem, Ezechiam, et Josiam. Et sine dubio isti fuerunt omnium optimi ita ut sancti reges optime jure dici possint. Quare opera pretium existimavi, Ezechie et Josie res gestas, et virtutes breviter explicare. Ezechias rex filius fuit regis Achaz, et pater Manasse, id est, filius optimus patris pessimi; et pater optimus filii pessimi.

Fuisse autem Ezechiam virum optimum, testatur primum Spiritus sanctus per Ecclesiasticum ita loquentem: *Præter David, Ezechiam, et Josiam omnes peccatum commiserunt: nam dereliquerunt legem Altissimi reges Juda et contempserunt timorem Dei.* Non significant autem ista verba, nullum omnino peccatum commississe hos tres reges, sed non commississe peccatum in materia religionis, et fidei: reliqui enim omnes, aut idolis servierunt, aut idololatriam populo permiserunt. Isti tres in veri Dei cultu, et idololatriæ execratione diligentissimi, et ardentissimi fuerunt: præterea, tres isti, si qua in re deliquerunt ex humana fragilitate, poenitentiam sine dubio seriam egerunt, et a Deo veniam obtinuerunt. Deo regibus cæteris ista non certo constant.

Secundum testimonium præbet Ezechie Spiritus sanctus libro quarto Regum capite XVIII his verbis: *Fecit Ezechias bonum coram Domino, juxta omnia, quæ fecerat David pater ejus.* In Domino Deo Israel speravit, adhasit Domino, et non recessit a vestigiis ejus, quæ præceperat Dominus Moysi. Unde et erat Dominus cum eo. Præclara sane laudatio, in eo libro scripta, in quo falsitas inveniri non potest.

Tertium testimonium sanctitatis Ezechie idem Spiritus sanctus reddidit, per ipsummet Ezechiam, qui cum audivisset ab Isaia Propheta, se ex morbo, in quem inciderat, moriturum; oravit ad Dominum dicens: *Obsecro, Domine, memento, quæso, quomodo*

*ambulaveram coram te in veritate, et in corde perfecto, et quod placitum est coram te fecerim: flevitque Ezechias fletu magno.* Hanc laudationem fuisse veram, testatur Isaia Propheta, qui scribit, eam orationem, ut veram et Deo gratam, continuo fuisse exauditam a Domino. Sic enim loquitur Isaia: *Et antequam egredieretur Isaia mediam partem atrii, factus est sermo Domini ad eum: Revertere, et dic Ezechia Duci populi mei: Hæc dicit Dominus Deus David patris tui: Audi divi orationem tuam, et vidi lacrymas tuas, et ecce sanavi te: die tertio ascendes templum Domini, et addam diebus tuis quindecim annos.* Et quia cupiebat Ezechias aliquod signum hujus tam lætæ promissionis, addidit Isaia: *Hoc erit signum a Domino, quod facturus sit Dominus sermonem, quem locutus es: Ecce ego reverti faciam umbram linearum per quas descenderat in horologio Achaz in sole, retrorsum decem lineis, et reversus est sol decem lineis per gradus, quos descenderat.* Mirabile prorsus signum, non absimile illi, quod fecit Josue, cum solem stare fecit. Itaque, ut crederet Ezechias se vere sanandam a morbo illo lethifero, et supervicturum multos annos; fecit Deus, ut crescerent horæ illius diei, et pro duodecim horis diurnis fierent viginti duæ. Hæc sunt argumenta manifestissima, quod Ezechias non superbe et falso dixerit, se ambulasse coram Deo in veritate, et in corde perfecto; sed humiliter, et veraciter, non jactans propriam virtutem, sed Dei dona commemorans.

Quartum testimonium sanctitatis ejusdem, dare possunt opera ejus: siquidem incredibili zelo purgavit Hierusalem ab omni illa fœditate idololatriæ, quam in eam invecrant reges, qui eum præcesserant, et præsertim parens ejus Achaz, ut habetur in libris Regum. Neque solum purgavit civitatem ab omni cultu falsorum deorum; sed incredibili labore, et sumptu restituit altare Domini, et sacrificia secundum legem Domini, et omnes sacros ritus, et cæremonias, ac denique renovavit totam faciem veræ re-

ligionis non parcens labori, nec sumptibus: quæ omnia legi possunt in libro posteriore Paralipomenon. Neque contentus fuit propria religione et pietate sua, sed excitavit primum sacerdotes et levitas ad serviendum Domino cum omni alacritate, et puritate; deinde scripsit etiam epistolas ad omnes filios Israel, dispersos in variis civitatibus, cohortans omnes ad resipiscentiam, et ad serviendum soli Deo vivo et vero; et cohortationibus suis profecit plurimum. Itaque non tantum regis pii munus implevit, sed etiam Sacerdotis et concionatoris, prout ea tempora postulabant.

Neque minus fuit Ezechias fortis in rebus adversis, quam diligens, et accuratus in prosperis: erat vero fortitudinis hujus causa, quod multum omnino sperabat in Domino, non hasitabat in fide, non diffidebat de auxilio Domini; sed cum parente suo David dicere poterat: *Dominus protector vitæ meæ, a quo trepidabo? si consistant adversum me castra non timebit cor meum.* Cum enim Sennacherib rex Assyriorum cum ingentibus copiis varias provincias devastasset, et jam Hierosolymæ immineret, præ multis victoriis timidus, misit nuntios, et litteras ad Ezechiam: in quibus dicebat: *Non te seducat Deus tuus, in quo habes fiduciam: nunquid liberaverunt dū gentium singulos, quos vastaverunt patres mei? Ezechias Ascendit in domum Domini, et expandit litteras coram Domino, et ait: Domine Deus Israel, qui sedes super cherubim, tu es Deus solus regum omnium terræ, tu fecisti cælum et terram. Inclina aurem tuam et audi: aperi oculos tuos, et vide; audi omnia verba Sennacherib, qui misit, ut exprobraret nobis Deum viventem. Vere, Domine, dissipaverunt reges Assyriorum gentes, et terras omnium et miserunt deos eorum in ignem: non enim erant dū, sed opera manuum hominum ex ligno et lapide, et perdidit eos. Nunc ergo, Domine Deus noster, salvos nos fac de manu ejus, ut sciant omnia regna terræ, quia tu es Dominus Deus solus. Hanc orationem plenam fide, et fiducia, Dominus audivit; et misit Isaiam ad Ezechiam, qui illi dixerat: *Hanc dicit Dominus Deus Israel? Quæ deprecatus es me super Sennacherib regem Assyriorum audivi.* Nec distulit Dominus, sed illa ipsa nocte misit Angelum*

sum, qui percussit in castris Assyriorum centum octoginta quinque millia; et ipse rex visa strage tanti exercitus, recessit inglorius: et cum redisset in regnum suum, et adoraret idolum suum, a filiis propriis causus, misere vitam finivit. Ex his apparuit, Deum Ezechie esse vere Deum solum; et ad ipsum Ezechiam verum servum, et amicum Dei.

Neque vero Ezechias omisit etiam partes suas in præparatione belli; quamvis fiducia ejus potissimum esset in Deo: nam ut scribitur in libro posteriore Paralipomenon, antequam Sennacherib perveniret ad portas Hierusalem: *Ezechias, inito cum Principibus consilio, virisque fortissimis ut obtinerent capita fontium, qui erant extra urbem, et hoc omnium decernente sententia, congregavit plurimam multitudinem, et obtulerunt omnes fontes, et rivum, qui fluebat in medio terræ dicentes: Ne veniant reges Assyriorum, et inveniant aquarum abundantiam. Edificavit quoque agens industrie, omnia murum, qui fuerat dissipatus, et extruxit turres desperet, et forinsecus alterum murum: instauravitque Mello in civitate David, et fecit universi generis armaturam, et clypeos: constituitque principes bellatorum in exercitu, et convocavit universos in platea civitatis, ac locutus est ad eos eorum, dicens: Viriliter agite et confortamini: nolite timere, nec paveatis regem Assyriorum, et universam multitudinem, quæ est cum eo. Multo enim plures nobiscum sunt, quam cum illo: cum illo enim est brachium carneum; nobiscum Dominus Deus noster, qui auxiliator est nostri, pugnatque pro nobis.* Hæc ille qui cum ait, *multo plures sunt nobiscum, quam cum illo,* significat, Deum esse Dominum Sabaoth, id est, exercituum; ac per hoc semper habere secum multa millia angelorum: significat etiam, tam ipsum Deum, quam ejus ministros, plus posse, etiam solos, quam innumerabiles homines armatos: quod vel ex eo potest intelligi, quod unus Angelus statim occidit centum octoginta quinque millia Assyriorum. Habemus igitur, regem Ezechiam virum fuisse omni ex parte perfectum, prudentem, eloquentem, pium, religiosum, fortem, amantem populi, et super omnia cultorem Dei. Vixit annos quinquaginta quatuor: regnavit annis viginti novem.

## VITA ET VIRTUTES

## SANCTI JOSIAE REGIS.

Sancti Josias rex simillimus fuit regi Ezechia: nam et ipse patrem habuit valde malum et filium reliquit etiam malum. Fuisse vero Josiam, regem optimum, et sanctissimum, hisdem testimoniis docere possumus, quibus probavimus, Ezechiam sanctitate floruisse.

Primum igitur sanctitatem Josie regis prædicat Spiritus sanctus in libro quarto regum ubi sic legitur: *Fecit Josias quod placitum erat coram Domino: et ambulavit per omnes vias David patris sui: non declinavit ad dexteram, sive ad sinistram.* Magna laus, similem fuisse Davidi viro laudatissimo. Deinde testatur sanctitatem ejusdem Josie Ecclesiasticus; non solum quia jungit Josiam cum Ezechias, et Davide: sed etiam quia speciali præconio illum ornavit, dicens: *Memoria Josie in compositionem odoris facta, opus pigmentarii, in ore quasi mel indolcabitur ejus memoria: et ut musca in convivio vini.* Quibus verbis declaratur bonus odor, id est, optima fama, quam post se reliquit Josias: et quam dulce fuerit poteris vel cantare, vel audire res ejus præclare gestas. Præterea, testis fide dignissimus pietatis Josie fuit Hieremias Propheta, qui lamentationes scripsit, de morte Josie. Sic enim legitur in libro posteriore Paralipomenon: *Universus Juda, et Hierusalem lacerunt Josiam: Hieremias maxime, cujus omnes cantores, atque cantatri-*

## VITA ET VIRTUTES

## SANCTI JOSAPHAT REGIS:

Post tres reges, Davidem, Ezechiam, et Josiam, qui soli ex regibus Hebræorum absolute laudantur, ut viri sancti, ab Ecclesiastico in capite quadragesimo nono; sex sunt alii, qui laudantur in libris Regum, et

ces usque in præsentem diem lamentationes super Josiam replicant, et quasi lex obtinuit in Israël. Denique bona opera Josie testimonium perhibent amplissimum de fide, et vera pietate ipsius. Nam, ut legitur in libro Regum, et in libro posteriore Paralipomenon, Josias imitatus Ezechiam, purgavit civitatem, et regnum ab omni idololatria, evertit altaria, et combussit, et abstulit omnia idola, et vasa, atque instrumenta, pro cultu idolorum excogitata, abstulit phylones, et ariolos: et reduxit omnia, quæ ad veram religionem pertinebant incredibili labore, et studio, sic ut Scriptura testetur, similem illi non fuisse ante eum Regem, *Qui revertetur ad Dominum in omni corde suo, et in tota anima sua et in universa virtute sua juxta omnem legem Moysi:* neque post eum surrexisse similem illi. Denique, quia peccata priorum regum furorem Domini ita provocaverant, ut statuerit omnino tradere omnem terram illam in potestatem regum Babyloniarum, et gentem illam Judaicam mittere in captivitatem: jussit dici servo suo Josiæ verba hæc: *Colligam te ad patres tuos, et colligeris ad sepulcrum tuum in pace; ut non videant oculi tui omnia mala, quæ inducturus sum super locum istum.* Itaque anno tricesimo primo regni sui, ætatis vero tricesimo nono, occisus in bello de hac vita migravit.

Paralipomenon, quod fecerint rectum in conspectu Domini, Asa, Josaphat, Joas, Amasias, Azarias, et Joatham. Sed iidem etiam reprehenduntur, quod exelsa non abstulerint, in quibus sacrificabant idolis

filii Israël: et præterea solus Josaphat absolute laudatur, ut vere pius, et amicus Dei; in reliquis multa alia reprehenduntur. Quare solius Josaphat, quinque aliis prætermisiss, vitam et virtutes ut vere sancti regis adjiciam. Josaphat igitur, ut scribitur in libro tertio Regum extremo, triginta quinque annorum erat, cum regnare cœpisset, et viginti quinque annis regnavit in Hierusalem. Virtutes ejus præcipuæ narrantur in secundo libro Paralipomenon capite septimo decimo, et sequentibus tribus.

Prima virtus ejus fuit fides in Deum, et odium in idola: nam, ut Scriptura loquitur, *Ambulavit in viis David patris sui, et non speravit in Baalim, sed in Deo patris sui, et perterritus in præceptis illius, et non juxta peccata Israël.* Deinde altera virtus ejus in eo singulariter emicuit, quod curavit, ut multi viri docti mitterentur in omnes partes regni, qui custodirent populos circa legem, et præcepta Dei; qui circumibant cunctas urbes Juda. Quæ res adeo, ut inde secutus sit pavor super omnia regna terrarum, nec auderent bellare contra Josaphat: quin etiam Philistæi mittebant illi munera et vectigal argenti: Arabes quoque adducebant pecora arietum et hircorum. Sed quod multo gratius fuit Deo, illud est, quod abiit idem rex in Bersabee, et usque ad montem Ephraim; et revocavit eos ad Dominum Deum patrum ipsorum. Itaque concionatoris officio functus est, cum tanta efficacia et fructu; ut integros populos ab infidelitate ad cultum veri Dei converterit.

Tertia virtus, et quidem maxime propria regum, est justitia, quam administrari jubebat cum summa integritate, et cum timore Dei, apud quem non est iniquitas, et qui omnia cernit. Illud quoque dignissimum memoria est, quod volebat Judices regni miscere se in iis, quæ ad Sacerdotes pertinent. *Amasias, inquit, Sacerdos, et Pontifex vester, in his quæ ad Deum pertinent, præsidebit: porro Zabadias, qui est dux in domo Juda, super ea opera erit, quæ ad regis officium pertinent.*

Quarta virtus est fiducia maxima in Deum, præsertim tempore belli. Nam cum convalescent Moabitæ, et Ammonitæ cum maximo exercitu, adjunctis sibi etiam Syris, et res Josaphat in maximo periculo essent: Josaphat continuo totum se contulit ad rogandum Deum, et prædicavit jejuniun universo populo suo, et orans Deum dicebat: *In no-*

*bis quidem non est tanta fortitudo, ut possimus huic multitudinî resistere: sed cum ignoremus, quid agere debeamus, hoc solum habemus residuum, ut oculos nostros dirigamus ad te. Et ecce post orationem regis Josaphat, continuo surrexit Propheta, nomine Jahaziel, et facto super eum spiritu Domini, ait: Hæc dicit Dominus vobis: Nolite timere, nec paveatis hanc multitudinem: non est enim vestra pugna, sed Dei: cras descendetis contra eos: non eritis vos, qui dimicabitis: sed tantummodo confidenter stete, et videbitis auxilium Domini super vos, Juda, et Hierusalem: nolite timere, nec paveatis, cras egrediemini contra eos, et Dominus erit vobiscum. Tunc Josaphat auditis verbis Prophete, locutus est ad populum dicens: Audite me, viri Juda, et omnes habitatores Hierusalem, credite in Domino Deo vestro, et securi eritis: credite Prophetis ejus, et cuncta eventient prospera. Deditque consilium populo, et statuit cantores Domini, ut laudarent eum in tymis suis, et antecederent exercitui, ac voce consona dicerent: Confitemini Domina, quoniam in æternum misericordia ejus. Cumque cœpissent laudes canere, vertit Dominus insidias eorum in semetipsos, filiorum scilicet Ammon, et Moab, montis Seir, qui egressi fuerant, ut pugnarent contra Judam, et percussit sunt. Natusque filii Ammon, et Moab consurrexerunt adversus habitatores montis Seir, ut interficerent et delerent eos; cumque hoc opere perpetrassent, etiam in semetipsos versi, mutuis concidere vulneribus. Porro Juda cum venissent ad speculam, quæ respicit solitudinem, vidit procul omnem late regionem plenam cadaveribus, nec superesse quemquam qui necem potuisset evadere. Venit ergo Josaphat, et omnis populus cum eo ad detrahenda spolia.*

Hinc apparet, quam facile sit Deo fideles suos protegere, et locupletare. Atque hæc est causa, cur Deo valde displiceat, cum ii, qui experti sunt beneficia Dei, fiduciam suam, vel partem fiducie collocant in hominibus, ac præsertim inimicis ipsius rei: præsertim si propterea amicitiam cum illis contrabant, vel foedus perentiant, id quod ipsi regi Josaphat Propheta Jesu dixit nomine Dei. *Impio, inquit, præbes auxilium, et his qui oderunt Deum amicitia jungeris, et idcirco iram quidem mereberis: sed bona opera inventa sunt in te, eo quod abstuleris lucos de terra Juda, et præparaveris cor tuum, ut requireret Dominum Deum patrum tuorum.* Et alibi alius Propheta dixit eidem Josaphat

phat: *Quia habuisti fœdus cum Ochozia rege impio, percussit Dominus opera tua, contritaque sunt naues, nec potuerunt ire in Tharsis.* Sed gravior fuit reprehensio divina contra regem Asa, patrem regis Josaphat. Sic enim locutus est Propheta Hanani ad Asa: *Quia habuisti fiduciam in rege Syriæ, et non in Domino Deo tuo: idcirco evasit exercitus regis Syriæ de manu tua. Nonne Æthiopes, et Libyes multo plures erant quadrigis, et equitibus, et multitudine nimia: quos, cum Domino credidisses, tradidit in manus tua? oculi enim Domini contemplantur universam terram, et præbent fortitudinem iis, qui corde perfecto credunt in eum. Stulte igitur egisti: et propter hoc ex presenti tempore adversum te bella consurgent, hæc Propheta, ad regem Asa, alioqui satis bonum: sed quia reprehensionem non æquo animo accepit, sed indignam valde Prophetam in carcerem trusit, et interfecit de populo in tempore illo plurimos: non tardavit flagellum Domini. Nam ægrotavit dolore pedum vehementissimi: et nec in infirmitate sua quæsivit Do-*

minum, sed magis in medicorum arte confisus est.

Hoc sâne exemplo admoneri possunt principes Christiani, ut non faciles sint ad amicitiam, et fœdera cum Paganis, vel Hæreticis, etiamsi ad tempus utilia videantur. Hinc enim et Judas Macchabæus, et fratres ejus Jonathas et Simon, viri fortissimi, dum in solo Deo fiduciam posuerunt, victorias pene incredibiles de hostibus omnibus reportaverunt: sed ubi cum Romanis amicitiam contraxerunt, et in auxilio illorum spem ponere cœperunt: brevi omnes tres necati sunt. Et Christianis temporibus Fridericus secundus imperator, cum auxilia Saracenorum, Christi hostium, magnificere, et in illis confidere cœpit: brevi, Deo illum puniente, et imperium et regnum Neapolitanum, et filios, et vitam ipsam amisit. Sed noster Josaphat, quamvis in hæc relapsus sit, ut homo, tamen multis bonis operibus plenus, et multis virtutibus oratus, id a Domino obtinuit, ut solum jactura temporali, eaque non magna, puniretur.

## VITA ET VIRTUTES

JUDÆ MACCHABÆI.

Post reges Hebræorum, non alios invenimus in Testamento veteri principes pietatis nomine insignes, quam Zorobabelem, cum Nehemia: et Judam Macchabæum cum fratribus Jonatha et Simone. Sed de Zorobabele, quem mirifice laudat Ecclesiasticus cum Nehemia, nihil habemus, præter nomen in libris duobus Esdræ, et in Prophetis Aggæo, et Zacharia: de Nehemia nihil fere habemus nisi ingens desiderium rededificandæ Hierosolymæ, in toto libro secundo Esdræ. His igitur prætermisissis ad Judam Macchabæum veniamus, quem non solum Scriptura in duobus libris Macchabæorum; sed etiam sancti Patres Ambrosius in libris de officiis, Augustinus in libris de civitate Dei, et Joannes Chrysostomus in explicatione Psalmorum, mirifice laudat. Judas igitur Macchabæus princeps Judæorum incidit in ea miserissima tempora, in quibus Antiochus Epi-

phanes rex Syriæ, non solum bonis temporalibus Judæos spoliabat, sed etiam divinam religionem illis a majoribus traditam, extinguere, et ad idolorum cultum eos omnes traducere conabatur. Cujus rei testimonium reddere possunt egregia martyria Eleazari, et septem puerorum cum matre ipsorum, quæ habentur in posteriore libro Macchabæorum, de quorum laude Sanctus Gregorius Nazianzenus orationem pulcherrimam habuit ad populum.

Porro Judas Macchabæus, de cujus rebus gestis præcipue scribitur in duobus libris, qui dicuntur libri Macchabæorum, quia de hoc eminentissimo viro potissimum tractant; filius fuit Matabiæ Sacerdotis optimi, qui primus zelo Dei ardere cœpit cum vidisset in civitate sua compelli Judæos ad veram religionem deserendam. Fuit autem Judas Macchabæus post patrem Sacerdos et prin-

ceps populi sui, pius ac religiosus valde in Deum; sicut etiam misericors et benignus in fratres, præcipue pauperes. De pietate in Deum testantur illa verba Scripturæ: *Erant enim pro uxoribus et filiis, itemque pro fratribus, et cognatis minor sollicitudo: maximus vero, et primus pro sanctitate timor erat templi.* Et cum essent pugnaturi adversus hostes, magis in oratione ad Deum quam in viribus suis, et armis confidebant, sic enim legitur: *Et jejunaverunt in illa die, et induerunt se ciliciis, et cinerem imposuerunt capiti suo; et infra: Sancta tua conculcata sunt, et Sacerdotes tui facti sunt in luctum, et in humilitatem. Et ecce nationes convenerunt adversum nos, ut nos disperdant: quomodo poterimus subsistere ante faciem eorum, nisi tu Deus adjuves nos?* et alio loco: *Considerans Macchabæus adventum multitudinis, et apparatum eorum armorum, et ferocitatem bestiarum, extendens manus in cælum, prodigia facientem Deum invocavit, qui non secundum armorum potentiam, sed prout ipsi placet, dat dignis victoriam. Dixit autem invocans hoc modo: Tu Domine, qui misisti Angelum tuum sub Ezechia rege Juda, et interfecisti de exercitu Sennacherib centum octoginta quinque millia: et nunc dominator cœlorum mitte Angelum tuum bonum ante nos in timore, et tremore magnitudinis brachii tui, ut metuant qui cum blasphemâ veniunt adversus sanctum populum tuum: et hic quidem ita peroravit. Nicanor autem, et qui cum eo erant, cum tubis et canticis admovebant. Judas vero, et qui cum ipso erant, invocato Deo per orationes congressi sunt: manu quidem pugnantes, sed Dominum cordibus orantes, prostraverunt non minus triginta quinque millia, præsentia Dei magnifice delectati. Et rursus in alio bello dixit Judas vitis, qui secum erant: Ne timueritis multitudinem eorum, et impetum eorum ut formidetis. Mementote qualiter salvi facti sunt Patres nostri in mari rubro, cum sequeretur eos Pharaon cum exercitu multo: et nunc clanemus in cælum, et miserabiliter nostri Deus noster, et minor erit testamenti patrum nostrorum, et contereat exercitum istum ante faciem nostram hodie; et scient omnes gentes, quia est qui redimat, et liberet Israel; et infra: Et congressi sunt, et contritæ sunt gentes. Et anno sequenti iterum venit Lysias, et adduxit sexaginta millia peditum, et quinque millia equitum; et eos quoque Judas Macchabæus cum parva manu oratione ad Deum magis, quam armis, debellavit. Nec minus opere,*

quam verbis Macchabæus pietatem suam in Deum demonstravit. Nam victoria potius, non cogitavit de domo sua-privata restituenda; sed dixit: *Ecce contriti sunt inimici nostri, ascendamus nunc mundare sancta, et renovare.* Et quod dixit, fecit; summa enim diligentia, et celeritate purgavit templum ab omni contaminatione, quæ polluerat illud idololatræ, et restituit omnia, quæsecundum legem Domini ad cultum Dei vivi et veri necessaria erant. Atque hæc paucæ de pietate erga Deum.

Pietas, sive charitas fraterna erga proximos, ex eo cognosci potest, quod cum spolia de hostibus Judas Macchabæus reportabat; non ea cum solum militibus dividebat, sed memor erat pauperum, senum, ægrotorum, viduarum, et aliarum miserabilium personarum, sic enim legitur: *Debilibus, et orphanis, et viduis diviserunt spolia; et residua ipsi cum satis habuerunt, et infra: Et plures prædas diviserunt, æquam portionem debilibus, pupillis, viduis, sed et senioribus facientes.* Nec solum pii, et misericordes erant Macchabæi in pauperes viventes; sed etiam in animas defunctorum, præsertim eorum, qui in bello ceciderant, sic enim loquitur Scriptura: *At vero fortissimus Judas hortabatur populum conservare se sine peccato, sub oculis videntes quæ facta sunt pro peccatis eorum, qui postrati sunt. Et facta collatione duodecim millia drachmas argenti misit Hierosolymam offerri pro peccatis mortuorum sacrificium.* De qua re sic loquitur sanctus Augustinus in libro de cura pro mortuis: « In Macchabæorum libris legitur oblatum sacrificium pro mortuis: sed et si nusquam in Scripturis veteribus legeretur; non parva est universæ Ecclesiæ, quæ in hac consuetudine claret auctoritas: ubi in precibus Sacerdotis, quæ Domino Deo ad ejus altare funduntur, locum suum habet etiam commendatio mortuorum. » Itaque Judas Macchabæus non solum viventibus, sed etiam mortuis misericordie operibus indigentibus plenissime satisfacit.

Quod autem gratisimæ fuerint Deo prælia Judæ Macchabæi, Scriptura duobus in locis manifeste declarat. Unus locus est in secundo libro Macchabæorum, ubi hæc verba leguntur: *Sed cum vehemens pugna esset, apparuerunt adversariis de cælo viri quinque in equis, frænis aureis decori, ducatum Judæis præstantes, ex quibus duo Macchabæum medium habentes, armis suis circumseptum incolamen*

conservabant: in adversarios autem tela, et fulmina jaciebant. Ex quo et cæcitate confusi, et repleti perturbatione cadebant. Alter locus est in eodem libro, paulo infra, ubi ejusmodi visio describitur: *Erat autem hujuscemodi visus, Oniam, qui fuerat summus Sacerdos, virum bonum et benignum, verecundum visus, modestum moribus, et eloquio decorum, et qui a puero in virtutibus exercitatus sit, manus protendentem orare pro omni populo Judæorum. Post hæc apparuisse alium virum ætate, et gloria mirabilem, et magni decoris habitudine circa illum. Respondentem vero omnia dixisse: Hic est fratrum amator, et populi Israel, hic est, qui multum orat pro populo, et universa sancta civitate, Hieremias Propheta Dei. Extendisse autem Hieremiam dexteram, et dedisse Judæ gladium aureum. Accipe sanctum gladium, munus a Deo, in quo dejicies adversarios populi mei Israel.*

Istæ certe visiones admirabiles manifeste demonstrant, Judam Macchabæum gratissimum fuisse Deo; et non sua virtute, sed Dei omnipotentis peculiari auxilio victorias tam multas, et tam præclaras de suis hostibus reportasse. Pugnavit enim cum parva manu militum, primo cum quatuor Ducibus Antiochi Epiphaniæ regis Syriae, et cum quatuor eorum magnis exercitibus, et de omnibus victoriam reportavit. Primus dux Antiochi fuit Apollonius, de quo sic loquitur Scriptura divina: *Et congregavit Apollonius gentes, et a Samaria virtutem multam, et magnam ad bellandum contra Israel. Et cognovit Judas, et exiit obviam illi; et percussit, et occidit illum, et ceciderunt vulnerati multi, et reliqui fugerunt: et accepit spolia eorum, et gladium Apollonii abstulit Judas, et erat pugnans in eo omnibus diebus. Alter dux Antiochi Seror fuit, de quo sic legitur in eodem loco. *Et audivit Seror princeps exercitus Syriae, quod congregavit Judas congregationem fidelium, et Ecclesie secum, et ait: Factam mihi nomen, et glorificabor in regno, et debellabo Judam, et eos, qui cum ipso sunt, qui spernebant verbum regis. Et præparavit se, et ascenderunt cum eo castra impiorum, fortes auxiliari, ut facerent vindictam in filios Israel. Et exiit Judas obvius illis cum paucis, et dixerunt ei: Quomodo poterimus pauci pugnare contra multitudinem tantam, et tam fortem, et nos fatigati sumus jejuniis hodie. Et ait Judas: Facile est concludi multitudinem in manu paucorum, et non est differentia in conspectu Dei cæli liberare in multis, vel in pau-**

*cis: quoniam non in multitudine exercitus victoria belli, sed de cælo fortitudo est. Ut cessavit autem loqui, insubit in egs subito, et contritus est. Seror, et exercitus ejus in conspectu ipsius. Tertius dux fuit Nicanor cum Ptolomæo, et Gorgia, qui cum quadraginta milibus peditum, et septem milibus equitum venerant, et mandato regis Antiochi, ut deleverent omnem gentem Judæorum. Sed contra accidit. Nam Judas ait suis: *Ne timeveritis multitudinem eorum, et impetum eorum ne formidetis. Et exierunt de castris in prælium, et tuba cecinerunt hi, qui erant cum Juda et congressi sunt, et contrite sunt gentes, et fugerunt in campum; novissimi autem omnes ceciderunt in gladio. Et Judas reversus est ad spolia castrorum, et acceperunt aurum multum, et argentum et hyacinthum, et purpuram marinam, et opes magnas; et conversi hymnum canebant, et benedicebant Deum in cælum, quoniam bonus, quoniam in sæculum misericordia ejus. Quartus dux fuit Lysias, qui anno sequente venit cum sexaginta milibus peditum electorum, et quinque milibus equitum. Et occurrit illis Judas cum decem milibus militum, et commiserunt prælium et ceciderunt de exercitu Lysiae quinque millia virorum; et reliqui fugerunt, et Lysias inglorius abiit Antiochiam. Deinde pugnavit Judas cum finitimis gentibus, ac præcipue cum quatuor primariorum Idumæis, quos percussit plaga magna. Deinde cum Ammonitis, quorum dux erat Timotheus, et habebat manum fortem, et populum copiosum; et commisit Judas cum eis prælia multa, et contriti sunt in conspectu ejus. Tertio cum Galileis Simon frater Judæ, et ex ipsius Judæ mandato multa quoque prælia felicissime fecit.**

Post hæc Antiocho Epiphane defuncto, Antiochus Eupator ejus successor, venit in Judæam cum exercitu copiosissimo centum et decem millium peditum, et equitum quinque millium, et curruum falcatorum trecentorum. Vicit autem tam ingentem exercitum Judas primum oratione, et jejuniis triduo armatus; deinde, gladio cum suis paucis adversus multitudinem hostiam fortiter pugnans: sic enim et plurimos occidit, et reliquos in fugam egit: et tandem ad pacem, et amicitiam regem compulsi.

Denique, cum Demetrio Antiochi Eupatoris successore postrema duo bella Judas fecit. Sed tamen non ipse per se rex ad bellum venit, sed misit duces suos, Alcimum,

et Bacchidem, qui tamen nihil profecerunt. Deinde misit Nicanorem cum exercitu magno: sed Judas, cum solis tribus millibus militum, exercitum illum contrivit: et primus omnium perit Nicanor, qui superbe nimis, et arroganter locutus fuerat dicens: *Nisi traditus fuerit Judas, et exercitus ejus in manus meas; continuo cum reversus fuero in pace, succendam domum istam, templum videlet Dei.* Postremo, addidit Demetrius, audita morte Nicanoris, mittere in Judæam Bacchidem, et Alcimum, cum ingenti exercitu; in quo ultimo prælio, cum per totam diem pugnantem esset ab octingentis militibus Judæ adversus viginti millia peditum, et duo millia equitum; is fuit exitus prælii, ut dux regis Demetrii amiserit exercitum copiosum, et exercitus Domini amiserit duceum fortissimum Judam. Hinc Scriptura sancta encomium illud de Juda contulit: *Et dilatavit (Judas) gloriam populo suo, et induit se loriceam, sicut gigas, et succinxit se arma bellica sua in præliis, et protegēbat castrā gladio suo. Similis factus est leoni in operibus suis, et sicut catulus leonis rugiens in venatione. Et persecutus est iniquos persecutus eos, et qui conturbabant populum suum, eos succendit flammis: et repulsi sunt inimici ejus præ timore ejus, et omnes operarii iniquitatis conturbati sunt, et directæ est salus in manu ejus. Et exacerbat reges multos, et lificabat Jacob in operibus suis, et in sæculum memoria ejus in benedictione. Et perambulavit civitates Juda, et perdidit impios ex eis, et avertit iram ab Israel, et nominatus est usque ad novissimum terræ.*

Sed unum est, in quo videtur Judas ali- quid humani passus, Deo hoc permittente, ad instructionem principum cætorum; siquidem audita gloria Romanorum, misit ad eos legatos, ac petiit amicitiam eorum,

ut amicitia illa fretus, deinceps liber esset ab infestationibus regum Græcorum. Atque exemplum Judæ secuti sunt postea fratres ejus Jonathas, et Simon, qui post illum, principatum Judæorum obtinuerunt; uterque enim amicitiam Romanorum honorifica legatione missa petiit, et obtinuit: sed ut ostenderet Dominus, non debuisse Judam, qui tot et tam manifestis signis auxilium Dei præsentissimum semper agnoverat, aliquid de spe illa sua in Deum concepta, remittere, neque ullam ejus partem in Romanos idololatrias derivare; permisit ut primo quoque tempore post amicitiam cum Romanis contractam, in prælio Judas ipse occideretur. Jam enim non aderant duo illi cælestes milites, qui medium tenentes Judam ab omni iecto lanceæ, vel gladii protegēbant; et quod Judæ contigit, idem et fratribus accidit: uterque enim post initam societatem cum Romanis interfectus fuit.

Neque hæc dico, quod existimem Judam Macchabæum ob amicitiam cum Romanis initam, a gratia Dei omnipotentis excidisse: absit enim a me judicium tam temerarium. Nam si rex Josaphat qui cum Achabo rege impio, et idololatra affinitatem contraxerat, et fœdus in bello inierat, audivit a nuntio Dei: *Impio præbes auxilium, et his qui oderunt Deum amicitia jungeris? et idcirco iram quidem Domini mereris, sed bona opera inventa sunt in te, eo quod abstuleris locum de terra Juda, et præparaveris cor tuum, ut requireres Dominum Deum patrum tuorum.* Quanto magis de Juda Macchabæo credendum est, cum ob amicitiam cum Romanis initam, non excidisse a gratia Dei, cum et Romani minus impii fuerint, quam Achab; et Macchabæus opera bona plurima, et fortasse gratiora Deo fecerit, quam Josaphat.